

Evaluatierapport

'Bewoners met dementie in beweging'

Over de ervaringen met 16 SilverFits in huiskamers, centra voor dagbehandeling en gemeenschappelijke ruimtes

Hilversum, mei 2014

Inhoudsopgave

	Pag.
Hoofdstuk 1: Omschrijving project 'bewoners met dementie in beweging'	3
1.1 Aanleiding van het project	
1.2 Opzet van het project	
1.3 Huiskamers	
1.4 De SilverFit	
Hoofdstuk 2: Productontwikkeling	7
2.1 De Aloïs	
2.2 Hoe ziet de Aloïs eruit	
2.3 Ontwikkeling Aloïs tijdens het project	
2.4 Ontwikkeling SilverFit tijdens het project	
Hoofdstuk 3: Opzet Evaluatieonderzoek	9
3.1 Opzet van de evaluatie	
3.2 Doelen	
3.4 Implementatie	
3.5 Start van het project	
Hoofdstuk 4: Bevindingen	12
4.1 Algemene bevindingen	
4.2 Bevindingen deelnemers	
4.3 Bevindingen ten aanzien van de plekken waar de SilverFit staat	
4.4 Bevindingen ten aanzien van de begeleiders	
4.5 Bevindingen ten aanzien van het proces van het project	
4.6 Bevindingen ten aanzien van de SilverFit zelf	
4.7 Bevindingen ten aanzien van fysieke of sociale activiteit	
4.8 Bevindingen ten aanzien van de samenwerking	
4.9 Bevindingen ten aanzien van de werkdruk	
4.10 Bevindingen ten aanzien van de veiligheid	
4.11 Bevindingen ten aanzien van de financiering	
Hoofdstuk 5: Conclusies, verbeterpunten en kansen	30
5.1 De doelstellingen	
5.2 Conclusies	
5.3 Verbeterpunten	
5.4 Kansen	

Hoofdstuk 1: Omschrijving project 'bewoners met dementie in beweging'

1.1 Aanleiding van het project

Veel ouderen worden steeds strammer en daarmee steeds onzekerder over wat hun lichaam nog wel en niet kan. Inactiviteit is vaak het gevolg.

Uit vele nationale en internationale onderzoeken blijkt dat bewegen voor mensen met dementie wellicht nog belangrijker is dan voor andere groepen. In Nederland zit onder meer bij de VU een heel team van onderzoekers, dat dagelijks bezig is met onderzoek naar de effecten van bewegen op mensen met dementie. Zij staan in verbinding met tal van vergelijkbare teams in andere landen.

De voordelen van bewegen zijn groot, zo is de rode draad in al deze onderzoeken:

- bewegen heeft positieve invloed op de cognitie van mensen met dementie, met name in de voorkwabben van de hersenen;
- bewegen heeft een remmende werking op het dementeringsproces;
- bewegen wordt ervaren als een leuke activiteit;
- bewegen vermindert 'probleemgedrag';
- bewegen zorgt dat betrokkenen fysiek sterker worden/blijven.

Desalniettemin wordt hier in de dagelijkse praktijk in de meeste verpleeg- en verzorgingshuizen nog onvoldoende op ingespeeld. Bewoners van PG-afdelingen – zowel grootschalig als kleinschalig – bewegen relatief weinig. Verveling is helaas bij veel ouderen aan de orde van de dag.

1.2 Opzet van het project

De meeste bewoners van PG-afdelingen verblijven verreweg het grootste deel van hun tijd in de woonkamer van hun afdeling/groep. Daarom is het logisch om bij het stimuleren van bewegen juist voor die locatie te kiezen. In het kader van dit project wordt hierbij gebruik gemaakt van een reeks toestellen, die in fysiotherapie ruimtes van zorgorganisaties hun toegevoegde waarde en nut al hebben bewezen: SilverFit.

SilverFit toestellen plaatsen in huiskamers van mensen met dementie. In tegenstelling tot de toestellen in de fysiotherapie ruimtes, is het hier de bedoeling dat niet de fysiotherapeut maar verzorgenden en familieleden zorgen voor begeleiding en ondersteuning. Uiteraard moeten zij hiervoor wel worden opgeleid. De laagdrempeligheid moet ervoor zorgen dat vrijwel dagelijks gebruik wordt gemaakt van de toestellen. Ook zullen er waarschijnlijk enkele toestellen worden gebruikt op locaties voor dagopvang van thuiswonende mensen met dementie.

De plaatsing van de 16 SilverFit toestellen bij zorglocaties was een gezamenlijk project van een aantal organisaties:

- De toestellen zijn geplaatst bij locaties, waar mensen met dementie verblijven/ tijdelijk komen voor dagbehandeling, van de volgende zorgorganisaties:
 - Stichting Groenhuysen, met twee toestellen
 - CarintReggeland, met twee toestellen
 - BrabantZorg, met twee toestellen
 - Laurens, met twee toestellen
 - Sevagram, met drie toestellen
 - De Wever, met één toestel
 - Liduina Boxtel, met één toestel
 - Hilverzorg, met één toestel
 - Woonzorgcentra Haaglanden, met één toestel
 - Pleyade, met één toestel
- SilverFit, als leverancier van de toestellen.
- DAZ, als adviseur en verzorger van de communicatie en evaluatie van het project.
- Fonds NutsOhra, als subsidieverstrekker voor het project.

Stichting Groenhuysen nam deel als penvoerder van dit project.

Zoals in de aanleiding van het onderzoek ook al beschreven staat, is de SilverFit geplaatst bij deze zorgorganisaties om mensen met dementie in beweging te krijgen. Niet op therapeutische basis, maar om bewegen op een leuke en gezellige manier te stimuleren.

1.3 Huiskamers

De SilverFit toestellen zijn op alle locaties aan het begin van het project ook daadwerkelijk geplaatst in huiskamers van mensen met dementie of op een dagbehandeling met mensen met dementie. Er is op één afdeling sprake van dubbelzorg waarbij ook psychiatrische klachten een rol spelen. Eén van de afdelingen is een revalidatieafdeling geweest waarbij dementie niet op de voorgrond heeft gestaan. Dit toestel is daarom niet meegenomen in de evaluatie.

De SilverFit toestellen die aan het begin zijn geplaatst, zijn:

- 12 toestellen die verrijdbaar zijn.
- 1 toestel dat is bevestigd aan de muur.
- 2 toestellen van de SilverFit-variant 'Aloïs'.

Groenhuysen en Carintreggeland zijn de 'ontwikkelorganisaties' geweest gedurende de loop van het project. Dit betekende dat hier nieuwe spellen werden ontwikkeld en getest. Op beide plekken is ook de Aloïs geplaatst in de loop van het project, zodat deze verder ontwikkeld konden worden. Ook kon tijdens dit project gekeken worden of de Aloïs zou aansluiten bij mensen met dementie. Er zijn regelmatig tests geweest bij deze organisaties en Silverfit is erg actief betrokken geweest bij deze ontwikkelingen.

1.4 De SilverFit

De toestellen van SilverFit

SilverFit is een Nederlands product, dat de afgelopen jaren speciaal is ontwikkeld om fysiotherapie voor ouderen te verbeteren. De kern wordt hierbij gevormd door de koppeling van bewegen met beeld. Bewegingen worden vertaald in activiteiten op een beeldscherm. Het systeem werkt met 3d camera technologie, waarmee de bewegingen van de speler uitgelezen kunnen worden. De persoon die beweegt, zit hiermee als het ware zelf in een computerspel. Dit blijkt zeer stimulerend voor betrokkenen om de fysiotherapie-oefeningen te doen. Dankzij de bijzondere technologie waar gebruik van wordt gemaakt, is het mogelijk om rekening te houden met individuele mogelijkheden. Zo is er van tevoren geen 'beweegtempo' ingesteld, maar bepaalt de gebruiker dat zelf. Doordat de gebruiker de beelden ziet, wordt hij wel meer uitgedaagd. Ook houdt het systeem rekening met iemands fysieke beperkingen. Door het interactieve karakter en de maatvoering blijkt er veel meer therapietrouw te zijn.

Senioren in beweging met de SilverFit in therapieruimtes

De SilverFit is ontwikkeld in samenwerking met fysiotherapeuten en verpleeghuisbewoners en heeft diverse prijzen gewonnen.

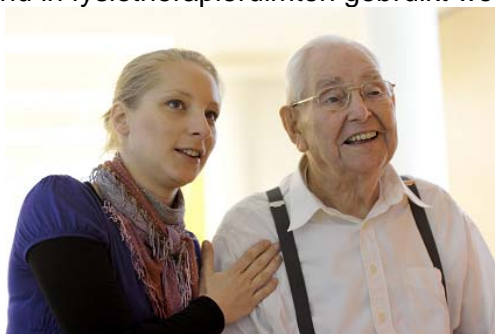
Als iemand met dementie fysiotherapie heeft, bijvoorbeeld bij revalidatie na een val, dan wordt nu ook al gebruik gemaakt van de SilverFit. Hieruit is gebleken dat ook mensen met dementie in de regel goed uit de voeten kunnen met de SilverFit. Ook blijkt dat zij het vaak leuk vinden om 'tegen elkaar te spelen'.

Er bestaan verschillende soorten SilverFit toestellen. In het kader van dit project is er vooral gebruik gemaakt van twee soorten:

- Op een televisie die aan die muur bevestigd is. De camera wordt er dan boven gemonteerd en de computer wordt in een kast eronder ingebouwd. Deze versie is niet verplaatsbaar en 'staat altijd klaar'.
- Op een televisie die op een verrijdbare standaard gemonteerd is. Op de standaard zijn eveneens de camera en computer ingebouwd. Deze versie is verplaatsbaar binnen de instelling, bijvoorbeeld van huiskamer naar huiskamer.

De instellingen van de spellen zijn gedurende de loop van dit project aangepast ten opzichte van de toestellen zoals die nu in fysiotherapieruimten gebruikt worden.

Hoofdstuk 2: Productontwikkeling

2.1 De Aloïs

De Aloïs is ontwikkeld vanuit de feedback op de SilverFit vanuit het werkveld. Voor mensen in een gevorderd stadium van dementie werd tijdens het project steeds meer duidelijk dat er een aangepaste SilverFit moest komen om meer te kunnen voldoen aan de individuele behoeften van de mensen met dementie. SilverFit heeft hier tijdens de loop van het project veel geld en energie in gestopt. De Aloïs is ontwikkeld voor mensen in een mild tot gevorderd stadium van dementie.

De activiteiten hebben als doel:

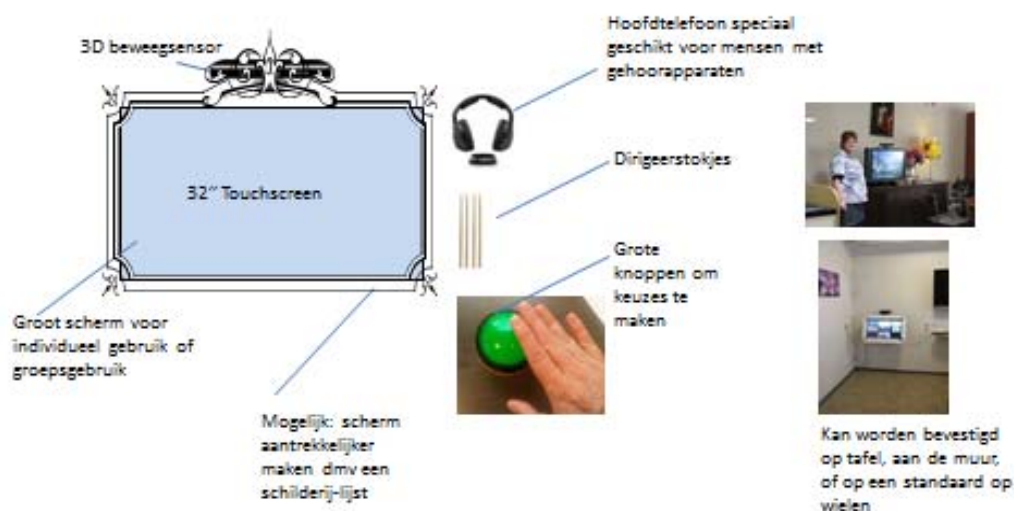
- Tegengaan van inactiviteit
- Mensen laten genieten
- Familie en vrienden betrekken

De activiteiten van de Aloïs zijn:

- Fysiek
- Sociaal
- Cognitief
- Passief bezig zijn – verrijkte omgeving

De activiteiten worden aangepast aan de persoonlijke interesses van de gebruiker, gebaseerd op *persoonlijke* foto's, muziek en films.

2.2. Hoe ziet de Aloïs eruit

2.3. Ontwikkelingen Aloïs tijdens het project

Tijdens het project heeft SilverFit ook de Aloïs verder ontwikkeld. De ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden, zijn:

- top games uit de SilverFit zijn geplaatst op de Aloïs (nav feedback uit andere deel project)
- oefeningen op muziek, zoals dirigeren en een "beweegmuziekbox"
- oefeningen met eigen foto's
- top oefeningen uit de SilverFit Mile: fietsen door de natuur, de eigen omgeving, de dierentuin
- video's kijken o.a. van jonge dieren
- veel eenvoudiger interface zodat familieleden dit gemakkelijk kunnen gebruiken
- introductieproces waarbij familie en medewerkers vanaf het begin samen betrokken worden

2.4 Ontwikkelingen SilverFit tijdens het project

Tijdens het project is de SilverFit ook verder ontwikkeld om meer aan te sluiten bij mensen met dementie. De ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden, zijn:

- nieuwe spellen, zoals plaatjes herkennen, woorden/plaatjes bij elkaar zoeken, geluiden/plaatjes bij elkaar zoeken
- lagere SilverFit voor kleine ruimtes
- afstandsbediening zodat de bediening gemakkelijker is
- cliënt menu zodat de therapeut of begeleider de spellen kan instellen en een familielid/ vrijwilliger de spellen kan spelen
- instelling gemaakt in alle spellen om met kleinere beweeguitslag te kunnen trainen
- instelling gemaakt voor mensen met beperkte visus
- 2 ADL (dagelijks leven) oefeningen toegevoegd
- meer positieve feedback toegevoegd (juichen, klappen)
- bredere set puzzels voor mensen met dementie, onder andere gemakkelijker puzzels, ook bv oude voorwerpen
- bij zeer populaire spellen, bv de kermis, is ervoor gezorgd dat het in het begin "altijd lukt" d.w.z. het spel reageert ook als de speler het niet zo goed doet
- eenvoudige aanwijzingen in de spellen om de beweging te sturen als het niet helemaal goed gaat
- eenvoudiger handleiding
- (in voorbereiding): video voorbeelden in de spellen

Hoofdstuk 3: Opzet evaluatieonderzoek

3.1 Opzet van de evaluatie

De evaluatie is uitgevoerd aan de hand van:

1. **Interviews** met de projectleiders, medewerkers (activiteitenbegeleiders, verzorgenden, beweegagogen en fysiotherapeuten) en deelnemers die gebruik hebben gemaakt van de SilverFit toestellen. Tijdens de evaluatie is het niet gelukt om familie te spreken te krijgen.

De interviews zijn gedaan aan de hand van **een vragenlijst** die is opgesteld op basis van de doelstellingen die zijn benoemd in het projectplan. Later in dit rapport zullen de doelstellingen besproken worden.

2. **Observaties** van deelnemers die gebruik maakten van de SilverFit toestellen en de begeleiders van die activiteit.

De observatiedoelen voor de gebruikers:

- Hoe reageren mensen met dementie op het spelen met het SilverFit toestel?
- Hoe reageren mensen met dementie op elkaar als er in groepsverband gespeeld wordt met het SilverFit toestel?
- Welke spellen ervaren mensen met dementie als moeilijk, hoe komt dat?
- Welke spellen ervaren mensen met dementie als makkelijk, hoe komt dat?

De observatiedoelen voor de begeleiders:

- Hoe gaat de begeleider om met het SilverFittoestel?
- Hoe is de interactie tussen de begeleider en gebruiker(s) van het SilverFit toestel?
- Welke vaardigheden heeft een begeleider laten zien om de activiteit succesvol te laten verlopen?
- Hoe biedt de begeleider de spellen aan bij de gebruiker(s)?

Alle interviews, groepsgesprekken en observaties in het kader van deze evaluatie zijn namens DAZ uitgevoerd door Daphne Mensink en Hester Blok, met behulp van bovengenoemde vragenlijst, door visitatie aan alle locaties die deelnemen aan het project.

3.2 Doelen

In het projectplan is een aantal **hoofddoelen** geformuleerd:

- ◆ Mensen met dementie gaan meer bewegen. Dit heeft een positieve invloed op hun cognitie, waardoor het dementieproces wordt geremd en waardoor 'probleemgedrag' wordt verminderd. Door beweging worden zij ook fysiek sterker, waardoor valgevaar kan worden verminderd.
- ◆ Mensen met dementie ervaren het bewegen als een leuke activiteit, het SilverFit toestel is een middel om mensen met dementie op een leuke en gezellige manier in beweging te laten komen.
- ◆ Het gebruik van het SilverFit toestel is laagdrempelig waardoor niet alleen de fysiotherapeut maar ook de familie en begeleiders op de woonafdelingen en dagbehandelingen de gebruikers ondersteunen.

De overige doelen die in het evaluatierapport zijn geëvalueerd, zijn:

- ◆ De laagdrempeligheid van het SilverFit toestel wordt bewerkstelligd door deze toestellen te plaatsen in de huiskamers en op de dagbehandelingen. Op deze manier staat de SilverFit in het zicht en kan makkelijk gepakt worden om te gaan gebruiken.
- ◆ Het gebruik van de SilverFit is geen therapie maar een leuke activiteit waar sociale contacten en gezelligheid voorop staan.
- ◆ De doorontwikkeling van de spellen en software specifiek voor mensen met dementie.
- ◆ De uitwisseling tussen de verschillende zorgorganisaties door middel van nieuwsbrieven en landelijke bijeenkomsten.
- ◆ Het opstellen van een lokaal plan van aanpak en de uitvoering van dat plan.
- ◆ Landelijke activiteiten zoals communicatie via vak media en monitoring van de effecten.

3.3 Implementatie

Bij de verdere opzet van het project is er bewust voor gekozen om niet met een standaardmodel van implementatie te werken. Zo was iedere locatie vrij om een eigen plan van aanpak en fasering te hanteren. Reden hierachter was, dat hierdoor zoveel mogelijk uiteenlopende ervaringen kunnen worden opgedaan en bovendien goed kan worden aangesloten bij lokale wensen.

Bij de meeste betrokken zorgorganisaties was de keuze om mee te doen met dit project een keuze van de directie. De periode tot ingebruikstelling werd binnen de meeste locaties gebruikt om meer draagvlak te krijgen, een lokale projectleider aan te wijzen en de begeleiders te werven en op te leiden.

3.4. Start van het project

Op 25 juni 2012 is het project met inzet van de SilverFit-toestellen ten behoeve van mensen met dementie van start gegaan. Een medewerker van SilverFit is alle locaties langs gegaan om uitleg te geven aan de medewerkers die aan de gang gingen met de SilverFit. De uitleg bestond uit de technische uitleg van het toestel 'hoe werkt het' en daarnaast de uitleg van de spellen. Een reactie van 1 van de projectleiders bij de tweede bijeenkomst:

René Veth, bewegingsagoog Stadszicht

De SilverFit is een nieuwe ontwikkeling voor jong en oud! Wij als therapeuten en vrijwilligers gebruiken het sinds juli 2012 en worden geïnspireerd door de SilverFit. Een nieuw product met veel mogelijkheden! Het grootste succes ligt bij onze bewoners. Wij gebruiken de SilverFit nu een aantal maanden in twee verschillende verpleeghuizen van Laurens. De locaties Stadszicht en Borgstaete. Binnenkort ook op een "kleinschalig wonen" afdeling van Stadszicht. De bewoners amuseren zich zichtbaar binnen de groep waar de SilverFit centraal staat. Tijdens het spelen wordt de deelnemer aangemoedigd door de andere bewoners en zelf uitgedaagd door het spel. Het spel heeft verschillende facetten en niveaus, waardoor de succeservaring groot is en eigenlijk iedereen eraan kan deelnemen! Dat is van groot belang om de bewoners te stimuleren tot beweging. Het plezier komt op deze manier voorop te staan en ongemerkt wordt ook nog eens veel bewogen! Wij doen ons best om de SilverFit te integreren door het gehele huis. De eerste stap is gezet. Wij zijn heel enthousiast!

Hoofdstuk 4: Bevindingen

4.1 Algemene bevindingen

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat zorgorganisaties, deelnemers en andere betrokkenen tot op de dag van vandaag positief zijn over het gebruik en de mogelijkheden die het SilverFit toestel biedt voor meer bewegen en gezelligheid. Wel is duidelijk dat er ook grote verschillen zijn in de intensiteit waarmee de toestellen door de mensen met dementie gebruikt worden. Met name de interne organisatie rond het toestel is hierin een bepalende factor, zo is in dit evaluatieonderzoek gebleken. Wat ook opgevallen is, is dat de beeldvorming rondom mensen met dementie en het omgaan met apparaten een grote rol speelt. Hier komen wij later in het rapport op terug.

Een aantal algemene bevindingen rond *het gebruik van de SilverFit toestellen bij zorgorganisaties* is:

- De SilverFit staat bij de meeste locaties op een vaste plek, die voor meerdere begeleiders en therapeuten bekend is.
- Op alle SilverFit toestellen zijn gedurende de loop van het project verschillende spellen gespeeld en uitprobeerd.
- Gedurende de loop van het project zijn er spellen ontwikkeld en aanpassingen gedaan specifiek voor mensen met dementie.
- Groepsgewijze deelname van bewoners/cliënten van de betrokken zorgorganisaties verschilt erg van locatie tot locatie. Op de meeste toestellen gebeurt dit, maar wel met een uiteenlopende groepsgrootte en een maximum van 5 gebruikers.
- Het daadwerkelijk de SilverFit pakken en een activiteit gaan doen met mensen met dementie is voor een groot gedeelte afhankelijk van de affiniteit, kennis en vaardigheid van de begeleider.

Een aantal algemene bevindingen *rond de beleving van de SilverFit toestellen* is:

- Deelnemers die de SilverFit hebben gebruikt, vinden het heel erg leuk en willen vaak niet stoppen.
- Indien de SilverFit wordt gebruikt door meerdere deelnemers, dan moedigen zij elkaar aan en stimuleren zij elkaar.
- Indien het apparaat niet goed werkt, camera niet goed registreert, dan haken zowel deelnemers als begeleiders snel af.
- De algemene beeldvorming rondom mensen met dementie is vooral gericht op wat zij niet kunnen. Dit beeld leeft ook nog bij veel medewerkers in de dementiezorg. Dit heeft mede bij een aantal locaties gezorgd voor een moeizame implementatie van de SilverFit toestellen. 'Mensen met dementie snappen die spellen niet, vinden het daarom niet leuk en kunnen het niet'. Uit observaties die gedaan zijn bij verschillende locaties blijkt dat mensen met dementie het zeker kunnen, gemotiveerd zijn en ook spellen herkennen en veel plezier beleven aan het bezig zijn met de SilverFit.

4.2 **Bevindingen Deelnemers**

De deelnemers aan de SilverFit toestellen tijdens dit project zijn te onderscheiden in een aantal groepen, namelijk:

1. Mensen met dementie die wonen in een zorginstelling op een (gesloten) woonafdeling. Leeftijd varieert van 75-90 jaar.
2. Mensen met dementie die een dagbehandeling bezoeken en zelfstandig thuis wonen. Leeftijd varieert van 75-90 jaar.
3. Mensen met dementie op jonge leeftijd (diagnose < 65ste leeftijdsjaar) die wonen in een zorginstelling op een (gesloten) woonafdeling. Dit is uitgetoetst bij zorgorganisatie de Wever op locatie de Hazelaar op een afdeling gedurende 3 maanden.

4.2.1 Mensen met dementie die wonen in een zorginstelling op een (gesloten) woonafdeling.

Deze deelnemers die onder begeleiding het SilverFit toestel gebruiken, zijn in de regel 75 jaar en ouder, tot soms wel in de 90. De deelnemers hebben vaak een vorm van dementie die al wat verder gevorderd is. Er zijn geen exacte diagnoses of stadia van dementie gescoord bij de evaluatie. Tijdens het bezig zijn met de SilverFit gedurende de loop van het project zijn er geen specifieke evaluatiemethodes toegepast. Er kan dus geen conclusie getrokken worden of mensen in een verder gevorderd stadium of met een bepaalde vorm van dementie beter/slechter met de SilverFit uit de voeten kunnen dan andere doelgroepen.

SilverFit

Aan het begin van het project zijn 10 van de 16 SilverFit toestellen geplaatst op een huiskamer van een woonafdeling. De algemene bevindingen naar aanleiding van de evaluatiegesprekken en de observaties zijn:

- Een aantal mensen met dementie vindt het heel erg leuk om met de SilverFit aan de gang te zijn. Dit is te merken aan hun reacties tijdens het gebruik van de SilverFit.
- In eerste instantie kunnen de mensen niet aangeven dat zij met de SilverFit bezig zijn geweest. De herkenning is er niet bij het benoemen van de SilverFit. Veelal worden mensen uitgenodigd met de vraag: "Heeft u zin om een spel met mij te gaan doen?". Vaak kunnen mensen met dementie op die manier verleid worden.
- Zodra mensen met de SilverFit aan de gang gaan en het apparaat zien en de spellen gaan doen, is er herkenning. Een aantal mensen met dementie weet na een aantal keer spelen precies hoe het spel gaat. Hierin zijn mooie voorbeelden te noemen waar mensen door herhaling de spellen steeds meer zelfstandig kunnen uitvoeren. Begeleiding blijft altijd nodig voor het bedienen van het apparaat.
- De mensen met dementie die op een woonafdeling wonen, hebben nooit zelf het initiatief genomen om met de SilverFit aan de gang te gaan, ook al stond deze in het zicht van de deelnemers. Dit is door het stadium van de dementie ook niet te verwachten bij deze doelgroep waarbij het niet komen tot initiatief één van de grootste symptomen is van de ziekte.

- Er is in de loop van het project een groter bedieningsapparaat ontwikkeld zodat het voor de deelnemers makkelijker in het gebruik is. Bij geen van de locaties is dit bedieningsapparaat gebruikt door een deelnemer zelf. Daarbij moet aangegeven worden dat het bij geen van de locaties door een begeleider is aangeboden aan de deelnemers van deze doelgroep.

Observatie tijdens één van de bezoeken aan een locatie:

Tijdens het interview met de begeleiders van de SilverFit zaten wij in de huiskamer van de bewoners. Zij waren ook aanwezig in de huiskamer. Eén van de bewoners, een vrouw in rolstoel, zat voor de televisie. Tijdens het interview heeft zij in een uur tot 10 x toe gevraagd om appelsap. Toen de ruimte werd klaargezet om aan de gang te gaan met de SilverFit, bleef mevrouw voor de televisie zitten. Mevrouw werd ook niet uitgenodigd omdat zij nooit mee wil doen. Terwijl de groep van 5 mensen actief bezig was met de SilverFit, vroeg mevrouw of zij erbij mocht zitten. En dat mocht natuurlijk! Mevrouw kwam erbij zitten en werd uitgenodigd om ook haar benen te bewegen, armen te bewegen en mee te doen. Mevrouw deed gezellig mee en vroeg tijdens het ruime uur dat de activiteit duurde geen enkele keer om appelsap. Na de evaluatie bespraken wij dit met elkaar en tijdens dit gesprek zat mevrouw weer voor de televisie. En het eerste wat mevrouw vroeg was: "mag ik appelsap?". De begeleiders gaven aan: "oh ja zeg, nu vraagt ze het weer, moet je zien".

- Uit bovenstaand voorbeeld kan afgeleid worden dat 'probleemgedrag' door middel van het inzetten van de SilverFit kan afnemen.
- In sommige situaties kan het gebruik in groepsverband ook bij een aantal aanwezigen in de huiskamer probleemgedrag opwekken doordat iemand het niet begrijpt en boos wordt, mensen door het beeld gaan lopen en er irritatie ontstaat.
- Er is een groot verschil per locatie of men de SilverFit in groepsverband of individueel aanbiedt. Er kan geen conclusie getrokken worden over het feit wat daarvan de specifieke factoren zijn. De factoren die meespelen zijn o.a. vaardigheid van de begeleider, per dag afhankelijk welke deelnemer wel/geen zin heeft, soms wordt er door de begeleiders al vanuit gegaan dat in groepsverband niet haalbaar is, omdat mensen die niet mee kunnen doen dan onrustig worden.

Indien de deelnemers in groepsverband met elkaar met de SilverFit bezig zijn, dan komen de volgende bevindingen naar voren:

- Mensen stimuleren elkaar en moedigen elkaar aan. Dit werkt aanstekelijk en levert gesprekken en complimenten op. Sociale vaardigheden worden gestimuleerd. Het vraagt van de begeleiders wel extra vaardigheden om rust te bewaren en iedereen erbij te betrekken, waarbij de ene deelnemer alleen maar wil kijken, de ander wil meedoen maar niet achter de SilverFit zelf en de ander wel achter de SilverFit wil deelnemen. Dit vraagt kennis van de mensen waarmee je werkt, inzicht in wat iemand wil, inzicht in wat iemand kan en inzicht in hoever je de deelnemer(s) kan uitdagen.

Aloïs

Zowel bij Groenhuysen als bij Carintreggeland is de Aloïs geplaatst. Hierbij kunnen mensen met dementie via een *touch screen* een aantal spellen spelen, die ook op de 'reguliere' SilverFit gespeeld kunnen worden. Maar op de Aloïs is ook een aantal spellen geplaatst, dat meer gericht is op mensen met dementie in een wat verder gevorderd stadium. Voorbeelden zijn: foto's wegvegen, puzzel maken, foto's kijken en videofilmjes kijken.

De bevindingen die naar voren kwamen bij de Aloïs zijn:

- Het spreekt mensen heel erg aan.
- Het is makkelijk te bedienen doordat het een *touch screen* is.
- De filmjes van jonge dieren roepen heel veel interactie op. Mensen gaan de dieren aaien, gaan verhalen vertellen en raken vertederd.
- Dit spreekt ook weer sociale vaardigheden aan, omdat mensen erover met elkaar in gesprek gaan.
- De persoonlijke foto's spreken mensen aan, zowel familie als de persoon met dementie zelf.
- De Aloïs wordt voornamelijk individueel gebruikt.
- De begeleiders van de bewoners met dementie geven aan dat de Aloïs voor mensen die verder in het proces van dementie zijn, veel makkelijker ingezet wordt en de doelgroep meer aanspreekt.

Op de Aloïs was een mevrouw het spel van het vosje aan het spelen. Een mevrouw die al behoorlijk ver in haar dementeringsproces zit. Zij zat op een stoel en ervaarde dat als zij heen en weer bewoog, het vosje ook bewoog. Het feit dat zij de druiven moest vangen snapte ze niet. Het lukte haar ook niet, maar dat had ze niet in de gaten. Mevrouw zat eigenlijk continue van links naar rechts te bewegen en zag het vosje bewegen waarbij ze aangaf "oh moet je toch kijken dat vosje, wat een schatje, is tie niet lief? Oh ik ben zo gek op dieren, geweldig!" en ze vroeg aan de begeleidster: "hij is toch niet dood he?!" waarop de begeleidster zei "nee hoor kijk maar als je beweegt gaat hij heen en weer" "oh ja gelukkig, ik zie het!" zei mevrouw toen. Hoe geweldig is dat?

4.2.2. Mensen met dementie die een dagbehandeling bezoeken en zelfstandig thuis wonen.

Deze deelnemers die onder begeleiding het SilverFit toestel gebruiken, zijn in de regel 75 jaar en ouder, tot soms wel in de 90. De deelnemers hebben vaak een vorm van dementie in een mild of matig gevorderd stadium. Wij hebben geen exacte diagnoses of stadia van dementie gescoord bij de evaluatie. Tijdens het bezig zijn met de SilverFit gedurende de loop van het project, zijn geen specifieke evaluatiemethodes toegepast. Er kan dus geen conclusie getrokken worden of mensen in een mild of matig gevorderd stadium of met een bepaalde vorm van dementie beter/slechter met de SilverFit uit de voeten kunnen dan andere doelgroepen.

Aan het begin van het project zijn 4 van de 16 toestellen geplaatst op een dagbehandeling. De algemene bevindingen naar aanleiding van de evaluatiegesprekken en de observaties zijn:

- Een aantal mensen met dementie vindt het heel erg leuk om met de SilverFit aan de gang te zijn. Dit is te merken aan hun reacties tijdens het gebruik van de SilverFit.
- In eerste instantie kunnen de mensen niet aangeven dat zij met de SilverFit bezig zijn geweest. De herkenning is er niet bij het benoemen van de SilverFit. Veelal worden mensen uitgenodigd met de vraag: "heeft u zin om een spel met mij te gaan doen?" Vaak kunnen mensen met dementie op die manier verleid worden.
- Zodra mensen met de SilverFit aan de gang gaan en het apparaat zien en de spellen gaan doen, is er herkenning. Een aantal mensen met dementie weet na een aantal keer spelen precies hoe het spel gaat. Hierin zijn mooie voorbeelden te noemen waar mensen door herhaling de spellen steeds meer zelfstandig kunnen uitvoeren. Begeleiding blijft altijd nodig voor het bedienen van het apparaat.

Observatie tijdens één van de bezoeken aan een dagbehandeling:

Een aantal mensen zaten in een aparte ruimte klaar voor de SilverFit. Terwijl de begeleidster koffie en thee regelde in een andere ruimte en nog wat andere bezoekers uitnodigde om te komen meespelen, was er één deelnemster heel onrustig. Dit bleek uit het feit dat zij steeds op ging staan en meerdere malen aangaf dat haar plek anders bezet was in de huiskamer. Toen er aangegeven werd dat de stoel voor haar gereserveerd zou worden en zij met de SilverFit aan de gang ging, was haar antwoord: "dat ding, dat vind ik helemaal niets!" de begeleidster bleef heel rustig en nodigde mevrouw uit om achter de SilverFit plaats te nemen. "oh wat moet ik nu doen?" vroeg mevrouw. Toen mevrouw eenmaal met de spellen bezig was, genoot zij en was zeer fanatiek. Mevr. benoemde niet eenmaal de stoel die in de andere ruimte anders bezet zou zijn, waar zij voor die tijd erg op gefocust was. Ook als andere mensen achter de SilverFit bezig waren moedigde mevrouw deze mensen heel erg aan en wist precies wat zij moesten doen en gaf de juiste aanwijzingen.

- Uit bovenstaand voorbeeld kan geconcludeerd worden, dat doordat mevrouw gebruik maakte van de SilverFit, haar onrustige gedrag werd verminderd. Of dit ook was gebeurd als mevrouw een andere activiteit had aangeboden gekregen, is niet te zeggen.
- De mensen met dementie die op een dagbehandeling komen, hebben nooit zelf het initiatief genomen om met de SilverFit aan de gang te gaan.
- Er is in de loop van het project een groter bedieningsapparaat ontwikkeld zodat het voor de deelnemers makkelijker in het gebruik is. Bij geen van de dagbehandelingen is dit bedieningsapparaat gebruikt door een deelnemer zelf. Daarbij moet aangegeven worden dat het bij geen van de dagbehandelingen door een begeleider is aangeboden aan de deelnemers van deze doelgroep.

- Op de dagbehandeling wordt de SilverFit bijna altijd in groepsverband gebruikt. De groepsgrootte van de dagbehandeling blijkt weleens een belemmering te zijn voor het gebruik van de SilverFit. Als er 9 bezoekers zijn per huiskamer en er is 1 begeleider aanwezig, dan is het moeilijk om met de SilverFit aan de gang te gaan. Uit ervaring blijkt namelijk dat 9 deelnemers een erg grote groep is, waardoor de groep gesplitst zou moeten worden. Dit kan i.v.m. de personele bezetting niet altijd gerealiseerd worden.
- Bij 2 van de 4 vier dagbehandelingen is de SilverFit tijdens het project geen succes gebleken en werd/wordt hij bijna niet gebruikt. De factoren die daarbij speelden, waren: de kar moest getrokken worden door 1 persoon, de begeleiders van de dagbehandeling waren meestal wat oudere personen die zelf ook moeite hadden met het omgaan met de SilverFit en aangegeven werd dat de SilverFit niet aansloeg bij de doelgroep. Om de specifieke factoren naar boven te krijgen, is een uitgebreidere vorm van evaluatiemethodiek nodig.

4.2.3. Mensen met dementie op jonge leeftijd die in een instelling op een gesloten afdeling wonen.

Deze groep deelnemers die onder begeleiding het SilverFit toestel gebruiken, zijn in de regel 65 jaar en jonger. De deelnemers hebben vaak een vorm van dementie in een verder gevorderd stadium. Wij hebben geen exacte diagnoses of stadia van dementie gescoord bij de evaluatie en tijdens het bezig zijn met de SilverFit gedurende de loop van het project geen specifieke evaluatiemethodes toegepast. Er kan dus geen conclusie getrokken worden of mensen in een mild of matig gevorderd stadium of met een bepaalde vorm van dementie beter/slechter met de SilverFit uit de voeten kunnen.

Tijdens het project is 1 van de 16 toestellen geplaatst op een woonafdeling met jonge mensen met dementie. Dit is gedurende een periode van 3 maanden geweest. Natuurlijk is het een korte periode en maar 1 van de 16 toestellen. De reden dat deze doelgroep wel specifiek benoemd wordt in dit rapport, is:

- Het is een specifieke doelgroep met andere behoeften.
- Jonge mensen met dementie hebben veel behoefte aan bewegen en zijn vaak fysiek nog heel sterk.
- Deze generatie is al meer bekend met computers en apparaten.
- Uit evaluatie is gebleken dat de SilverFit bij deze doelgroep op een aantal gebieden van toegevoegde waarde is geweest op deze woonafdeling. Het is goed om in het rapport op te nemen om ervan te leren.

De algemene bevindingen naar aanleiding van de evaluatiegesprekken en de observaties zijn:

- Een groot aantal mensen met dementie op jonge leeftijd vindt het leuk om met de SilverFit bezig te zijn. Er is geen exact aantal mensen te benoemen.
- Een aantal deelnemers is fanatiek en gaat voor het behalen van de meeste punten.

Observatie tijdens één van de bezoeken aan een locatie:

Een jonge man met dementie werd door de begeleidster uitgenodigd om even met de SilverFit aan de gang te gaan. Meneer was fanatiek met het mollenspel bezig en haalde ook een behoorlijk aantal punten. De SilverFit stond ten tijde van de evaluatie even op deze afdeling om te laten zien hoe dat werkte, dus meneer had al een aantal maanden het apparaat niet meer zien staan. Maar meneer herkende het spel en wist zonder twijfel hoe hij het moest doen. De begeleidster vertelde dat meneer in de periode dat de SilverFit op de afdeling stond heel fanatiek was met het mollenspel en ook zijn punten bijhield. In die tijd moest hij revalideren aangezien hij een nieuwe heup had gekregen. Meneer gaf aan het heel leuk te vinden om even zo bezig te zijn met de SilverFit.

- Doordat de meeste deelnemers fysiek nog heel sterk zijn, gaan de motorische bewegingen hen gemakkelijker af dan mensen op oudere leeftijd.
- Met meerdere deelnemers tegelijk op de SilverFit was bij deze doelgroep niet altijd haalbaar. Deelnemers werden dan snel afgeleid of raakten geïrriteerd als iemand iets niet kon.
- Het nieuwe bedieningsapparaat is door geen van de deelnemers zelf gebruikt. Opvallend was wel dat tijdens de evaluatie één van de begeleiders aangaf dat zij niet wist dat deze specifiek daarvoor was gemaakt. Daarbij gaf zij ook aan dat zij dan zeker wel iemand wist die dat zelf zou kunnen.
- De beeldvorming over het werken met zulke apparaten is gerelateerd aan jongere mensen. Het feit dat de SilverFit op zo een afdeling staat, wordt als 'normaal' beschouwd en dus ook door begeleiders makkelijker opgepakt. Daarbij speelt ook dat men weet dat jonge mensen met dementie graag willen bewegen dus de SilverFit past automatisch bij hun behoefte.
- Het meest opvallend bij deze doelgroep is dat de SilverFit veel ingezet is wanneer mensen 'probleemgedrag' vertoonden. Deelnemers gaan dan voor een korte tijdsduur, circa 10 minuten, met de SilverFit aan de gang. Het 'probleemgedrag' neemt hierdoor af. Begeleiders geven aan dat ze dit graag inzetten als interventie bij de deelnemers waarvan je weet dat het effect heeft.

4.3 Bevindingen ten aanzien van de plekken waar SilverFit staat

Tijdens het project is gebleken dat er verschillende plekken zijn waar de SilverFit staat.

Deze plekken zijn:

- *Huiskamer en dagbehandeling/ontmoetingscentrum.*
Hier staat de helft van de SilverFit toestellen. De SilverFit wordt bij de ene organisatie intensiever gebruikt dan bij de andere.
- *Een centrale ruimte (activiteitenruimte en fysiozaal).*
Een kwart van de SilverFit toestellen staat in zo'n ruimte. Deze ruimte is bekend voor de medewerkers en de toestellen worden door verschillende disciplines gebruikt.
- *Een afgesloten ruimte*
Een kwart van de SilverFit toestellen staat in zo'n ruimte. Deze ruimte is niet bekend bij medewerkers.

Factoren die meegespeeld hebben om de SilverFit niet (meer) in de huiskamer te plaatsen, zijn:

- De camera pakte niet altijd de deelnemer die ermee bezig was omdat er teveel in de huiskamer stond wat de camera registreerde.
- In de huiskamer ontstond onrust door mensen die door het beeld liepen en waardoor de camera die persoon registreerde.
- De huiskamer is een plek waar mensen wonen en daar gelden hun privacy regels. Wanneer er gewerkt wordt met de SilverFit in de huiskamer kan dat een inbreuk zijn op de privacy voor mensen die NIET mee willen doen. Als zij daardoor geïrriteerd raken, moeten zij de huiskamer verlaten. Voor sommige begeleiders is dat de omgekeerde wereld. Zij kiezen er dan voor om de SilverFit in een andere ruimte te gebruiken en mensen vanuit de huiskamer uit te nodigen om mee te gaan doen.
- De SilverFit is een duur apparaat en kan dus in de beleving van sommige begeleiders en managers niet 'zomaar' in een niet afgesloten ruimte staan, men gaf aan bang te zijn voor schade die gemaakt zou worden aan het apparaat. De vraag is of dit beleving is, of dat het ook daadwerkelijk gebeurt. In de evaluaties bij alle locaties is geen enkele keer naar voren gekomen dat er door mensen met dementie schade is gemaakt aan de SilverFit terwijl deze in de huiskamer stond.
- Als de SilverFit op 1 kleinschalige woonafdeling stond, bleek dat deze door andere afdelingen nauwelijks werd opgehaald. Toen de SilverFit werd verplaatst naar een algemene ruimte, die bekend is bij de verschillende medewerkers, werd hij door meerdere mensen en afdelingen gebruikt. Dit werkte vooral in organisaties waar een beweegagoog of fysiotherapeut de kartrekker was.
- Oudere mensen met dementie konden er niet mee overweg dus stond hij voor niets in de huiskamer en is verplaatst naar een revalidatie afdeling, ontmoetingscentrum, centrale ruimte.
- Sommige deelnemers vonden het confronterend om in een huiskamer waar veel mensen mee kijken aan de gang te gaan. Zij gaven aan zich te schamen en bang te zijn om fouten te maken. Dit kwam vooral voor bij jongere mensen met dementie.

Uiteindelijk is het lastig om een analyse te maken waarom op de ene locatie de SilverFit wel succes heeft in de huiskamer en bij de andere locatie niet. Daarvoor zijn uitgebreidere en intensievere evaluatiemethodes nodig.

Wel kan duidelijk aangegeven worden dat het heel veel te maken heeft met de *beeldvorming* rondom dementie, oudere mensen en apparaten/computerspellen en de combinatie daarvan. Als men al niet gelooft in het feit dat mensen met dementie met de SilverFit overweg kunnen, dan zal het lastig zijn om het toestel te implementeren. Want wat wel geconcludeerd kan worden is dat waar men er WEL in gelooft, het ook succes heeft en mensen met dementie veel plezier beleven aan de SilverFit en daar ook zeker toe in staat zijn.

Wij, DAZ, begeleiden meerdere projecten zoals het inzetten van de I-pad en het gebruik van de Sonaboog waarbij ook de beeldvorming heerst dat oudere mensen met dementie niet met een apparaat overweg kunnen. Ook tijdens deze projecten bepaalt de beeldvorming rondom dementie van de begeleider of het project slaagt of niet.

Het vraagt dus ook om een cultuurverandering waarbij de kennis en vaardigheden van de begeleiders een grote rol spelen. Dit komt in het volgende onderdeel aan de orde.

4.4 Bevindingen ten aanzien van de begeleiders

In dit project zijn er 2 categorieën begeleiders te beschrijven, namelijk:

1. De professionele begeleiders.
2. De informele begeleiders.

4.4.1 Professionele begeleiders

Uit de interviews blijkt dat de professionele begeleiders die werken met de SilverFit verschillende achtergronden kennen. De meesten zijn geschoold als fysiotherapeut, bewegingsagoog, activiteitenbegeleider of verzorgende.

De opleidingsachtergrond van de begeleiders heeft invloed op de insteek bij activiteiten op de SilverFit. In de praktijk blijkt dat sommige fysiotherapeuten in willen steken op individuele therapie of de groepsactiviteit een therapeutisch tintje geven. De activiteitenbegeleider en verzorgende steekt meer in op bewegen vanuit de sociale context.

Overall kun je aangeven dat de afgelopen twee jaar vooral de volgende disciplines de mensen met dementie hebben begeleid op de SilverFit:

- de activiteitenbegeleiders
- beweegagogen
- fysiotherapeuten
- stagiaires

Bij hoge uitzondering is de SilverFit door *verzorgenden* ingezet. Factoren die daarbij spelen zijn:

- verzorgenden hebben hun prioriteiten op een ander vlak hebben liggen; namelijk zorg verlenen.
- Verzorgenden zich (nog) niet bewust zijn van het belang van bewegen en wat dat uiteindelijk kan opleveren bij de persoon met dementie.
- Verzorgenden geven aan dat zij geen tijd kunnen vrij maken voor de SilverFit. Dit alles heeft te maken met de werkdruk die medewerkers terecht of onterecht ervaren en met de tijd/ruimte die zij krijgen van hun leidinggevende om zulke innoverende projecten te implementeren.

Daarnaast gaven de professionals aan dat zij geregeld de afweging maken of zij met de SilverFit aan de gang gaan met 2 cliënten, of dat zij een groep van 8 cliënten konden bereiken door een balspel te gaan doen. Vaak wordt voor het laatste gekozen omdat er anders 6 mensen niets doen. En er werd aangegeven door enkelen dat het soms makkelijker en minder intensief werk voor jezelf is om een groep van 8 mensen met een bal in beweging te krijgen dan een groepje van 2 bij de SilverFit. Dat laatste vraagt meer vaardigheid en inspanning van de begeleider zelf.

Vaardigheden begeleider SilverFit

Uit de evaluatie zijn de volgende vaardigheden, die van belang zijn voor de begeleiders die de mensen met dementie begeleiden op de SilverFit, naar voren gekomen:

- Kennis van het apparaat (hoe werkt het, hoe komt het als deze soms niet goed registreert, wat kan ik daaraan doen).
- Kennis van de spellen (welke spellen zijn er, wanneer zet ik welk spel in, maar bovenal: hoe kan ik de spellen aanpassen op een makkelijker niveau)

Observatie tijdens de bezoeken aan de locaties:

Bij een dagbehandeling werd het kermis spel gespeeld en had de medewerkster het spel zo ingesteld dat er een witte achtergrond was en de dieren voorbij kwamen. Dit was voor de mensen heel goed te doen en lukte goed. Bij een andere locatie werd aangegeven dat het gooien heel lastig was en de mensen niet snaptten wat er moest gebeuren. Toen aangegeven werd dat het spel zo in te stellen is dat je alleen het witte vlak ziet met de dieren was de reactie: "oh ik wist niet dat dat kon". Toen de begeleidster zag hoe dat er dan uit zag was zij gelijk enthousiast en gaf aan "maar dat maakt het veel makkelijker, minder afleiding". Hierdoor wordt duidelijk dat het dus van belang is dat een begeleider weet hoe zij/hij spellen kan aanpassen naar niveau.

- De begeleider moet affiniteit hebben met het werken met de SilverFit. Zij moet geen angst hebben voor apparaten en het zelf leuk vinden om met zo een apparaat om te gaan. Een tip die hierbij werd gegeven, is dat een aantal begeleiders eerst met elkaar waren gaan spelen en uitproberen.
- De begeleider moet *out of the box* kunnen denken. De vraag is namelijk: moet het spel gespeeld worden zoals het 'hoort', of kan de SilverFit dienen als hulpmiddel om een leuke activiteit te hebben? Een voorbeeld; met bingo kan er gespeeld worden met maximaal 2 mensen voor de SilverFit, want dat kan de SilverFit registeren. Hou je je daar als begeleider aan, of ga je met twee groepen spelen tegen elkaar en moet iedereen gaan staan als het nummer gedraaid wordt. De SilverFit registreert dan maar 1 persoon maar maakt dat uit? Dat vraagt om een andere *mind setting*.
- De begeleider moet in staat zijn om de groepsdynamiek te kunnen begeleiden. Dit vraagt om rust, creativiteit, enthousiasme en durven loslaten.

4.4.2 Informele begeleiders

In het projectplan staat beschreven dat de wens was om de SilverFit laagdrempelig in te zetten en dat de begeleiding ook zou plaatsvinden door vrijwilligers en familieleden.

Familie

Bij veel organisaties is de SilverFit onder de aandacht gebracht bij de familieleden door:

- Familieavonden te organiseren
- In nieuwsbrieven te vermelden
- Flyers te maken en rond te delen
- Op één locatie is er een handleiding gemaakt en deze is bij de receptie gelegd. Familie kon hierdoor zelf gebruik maken van de SilverFit. Helaas is dit niet gebeurd.
- Individueel benaderen van een familielid bleek de beste methode te zijn.

Sporadisch zijn familieleden actief betrokken bij de SilverFit. Zij ervaren dit als heel waardevol en zinvol. Over het algemeen werd aangegeven dat het heel moeilijk is om familie erbij te betrekken, maar dat geldt niet alleen voor de SilverFit. Men gaat liever een wandeling maken of een kopje thee drinken. Wij verwachten dat de minimale inzet van familie ook te maken heeft met het feit dat de SilverFit niet is ingezet door verzorgenden. Zij hebben het meest contact met de familie. Maar als verzorgenden zelf de SilverFit niet gebruiken, zullen zij de familie ook niet kunnen enthousiasmeren en motiveren.

Wel werd er aangegeven dat kleinkinderen het een leuk apparaat vinden en actief zijn op het apparaat. Opa/oma geniet daar dan erg van. De vraag die daar achteraan komt, is: Maar is dat nu de bedoeling? Een reële vraag, maar als je 'out of the box' denkt, is het in ieder geval een leuke activiteit en opa/oma wordt op den duur wellicht enthousiast om mee te gaan doen.

Vrijwilligers

Op een aantal locaties wordt de SilverFit begeleid door een vrijwilliger. In de evaluatie zijn er concreet bij 3 vrijwilligers (leeftijd tussen de 30-65 jaar) interviews afgenomen, uitkomsten daarvan:

- Zij vonden het heel leuk om met de SilverFit aan de gang te gaan.
- Zij geloofden in het concept SilverFit en mensen met dementie.
- Zij merken ook dat het gebruik van de SilverFit een positief effect heeft op de mensen met dementie.
- Zij stonden ook open om de SilverFit te leren kennen en zich erin te verdiepen.
- Zij komen specifiek voor de SilverFit op vaste dagen en tijden.
- Zij hebben de instructie ontvangen van de kartrekkers van het project, dit hebben zij als positief ervaren.
- Zij zijn eerst zelf met het apparaat gaan oefenen.

Bij veel organisaties wordt aangegeven dat het vinden van vrijwilligers lastig is en dat de vrijwilligers vaak ook ouder zijn en 'dus' moeite met een apparaat zoals de SilverFit. Steeds blijft de vraag tijdens de evaluaties; is dat beeldvorming en worden vrijwilligers al vanuit die gedachtegang benaderd? Of wordt het hen ook daadwerkelijk gevraagd?

Tips ten aanzien van vrijwilligers:

- Laat vrijwilligersvacatures opstellen specifiek voor de SilverFit door een vrijwilligerscoördinator van de organisatie. Zij heeft contacten, kent mensen en kan daar wellicht sneller in schakelen dan een afdeling/dagbehandeling zelf.
- Spreek duidelijke tijden en dagen af met de vrijwilliger.
- Geef goede instructies, investeer daarin tijd, dat levert je later tijd op!
- Verbreed je horizon ten aanzien van vrijwilligers, ga met gemeenten in gesprek over mensen die WW uitkeringen en afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Laat je niet afremmen doordat iemand er dan maar 3 maanden is, dan is de SilverFit wel intensief gebruikt die 3 maanden en wordt het belang op een afdeling/huiskamer ervaren en (wellicht) sneller opgepakt.

4.5 Bevindingen ten aanzien van het proces van het project

Tijdens de evaluatie is het proces van het project besproken met de desbetreffende personen. De volgende onderdelen kwamen daarbij aan de orde:

- 1) Implementatie in de zorgorganisatie.
- 2) De bijeenkomsten georganiseerd door SilverFit en DAZ.
- 3) De ondersteuning door SilverFit.
- 4) De ondersteuning door DAZ.

4.5.1 Implementatie in de zorgorganisatie.

Bij alle organisaties is er een plan van aanpak gemaakt en bij de meerderheid is er gewerkt met een projectgroep waarbij 1 iemand de kartrekker was. Wat daarbij is opgevallen, is dat de kartrekker een belangrijke rol heeft in dit gehele implementatieproces.

Op de locaties waarbij de SilverFit op dit moment het meeste gebruikt wordt, heeft de kartrekker de volgende eigenschappen:

- Is zelf enthousiast over de SilverFit, ziet de meerwaarde van de inzet van de SilverFit.
- Kan begeleiders van de SilverFit confronteren met wat zij zien gebeuren en kan mensen enthousiasmeren.
- Is een bruggenbouwer tussen management en mensen die daadwerkelijk met de SilverFit aan de gang gaan.
- Krijgt/neemt tijd om zulke projecten te begeleiden.
- Roept de projectgroep meerdere malen bij elkaar en kan snel schakelen als het niet loopt zoals het gewenst is.

Uitspraak van 1 van de kartrekkers:

Tijdens een managementoverleg hebben wij alle managers de SilverFit laten zien, hebben uitgelegd wat het belang ervan is en wat het effect is bij de mensen. Dit is een belangrijke rol van de kartrekker om zulke initiatieven te mogen en kunnen nemen. Hierdoor hebben wij nu tijd gekregen om ook daadwerkelijk met de deelnemers aan de gang te gaan met de SilverFit.

4.5.2 De bijeenkomsten georganiseerd door SilverFit en DAZ

Er zijn in totaal 3 bijeenkomsten geweest waarbij alle deelnemers aan het project zijn uitgenodigd. In de eerste startbijeenkomst stond deze vraag vooral centraal: hoe ga je het in je eigen organisatie implementeren, wat en wie heb je daarvoor nodig? De tweede bijeenkomst was op één van de locaties en daardoor inspirerend om daadwerkelijk te zien hoe een organisatie ermee omgaat. Hier kwamen ook de feedback momenten over de spellen en mogelijke opties voor aanpassingen. Tijdens de derde bijeenkomst werden de succes- en faalfactoren tot die tijd vermeld en een verhaal over *good practices*. Ook werd tijdens deze bijeenkomst de Aloïs verder toegelicht.

Over de bijeenkomsten werd in de evaluatie door het grote merendeel aangegeven dat dat als heel inspirerend is ervaren. Door de succesfactoren en de *good practices* te horen, konden mensen weer enthousiast in hun eigen organisatie aan de gang. Wel werd aangegeven dat in verband met de afstanden het niet altijd haalbaar was om met de gehele projectgroep te komen omdat dat teveel tijd en uren kost van alle medewerkers. Dat wordt jammer gevonden, want de bijeenkomsten kunnen juist heel inspirerend en activerend werken.

4.5.3 De ondersteuning door SilverFit

Bij alle locaties is er in het begin een standaard training gegeven door een medewerker van SilverFit. Alle deelnemers (iedereen die met de SilverFit gaat werken was daarbij welkom) kregen te zien hoe de SilverFit werkt en wat je er allemaal mee kunt. Daarbij 'speelde' iedereen een keer therapeut en cliënt, zodat iedereen het programma en de muis leert kennen, en zodat je de spellen zelf ook ervaart.

In september/oktober 2012 is de ontwikkelaar van de SilverFit ook nog bij het merendeel van de locaties geweest en Lidwien, medewerker van DAZ, bij de overige 4. Er is toen gekeken hoe het ging en waar nodig nog stukken training herhaald, of samen besloten dat de SilverFit beter werkt op andere locaties.

In mei/juni 2013 is een medewerker van SilverFit langs geweest bij de meeste locaties. Een aantal SilverFits is toen aangepast met nieuwe spellen. Daarnaast is er toen bekeken hoe het ging (gepraat/geobserveerd) en waar nodig tips/trucs/training gegeven.

Over de Aloïs is er regelmatig contact: regelmatig op locatie om te kijken hoe het gaat en wat er beter kan.

Uit de evaluaties is gebleken dat de ondersteuning van SilverFit als heel positief is ervaren. Bij problemen zoals niet functionerende camera, licht inval, hoogte van het toestel, vragen over de spellen is er altijd snel actie ondernomen. Bij een klein aantal begeleiders dat zelf met de SilverFit werkt, was niet duidelijk dat zij altijd SilverFit kunnen en in de toekomst mogen bellen voor vragen.

4.5.4 De ondersteuning door DAZ

DAZ was tijdens dit project verantwoordelijk voor de uitwisseling van ervaringen met de locaties onderling. Dit hebben zij gedaan middels nieuwsbrieven, *drop box*, bijeenkomsten en locaties bezoeken. Daarnaast had DAZ de opdracht om dit eindrapport te schrijven als onafhankelijk kenniscentrum.

Uit de evaluatie bleek dat er 2 nieuwsbrieven zijn geweest. Men gaf aan dat het fijn is om even geprikkeld te raken via een nieuwsbrief en te kunnen lezen hoe andere organisaties aan de gang zijn. Een groot aantal begeleiders gaf aan niet van het bestaan van de drop box te weten. Diegene die er wel van wist, heeft het niet of nauwelijks gebruikt. Vaak kwam dit ook omdat medewerkers binnen hun organisatie geen toestemming hebben om gebruik te maken van deze digitale drop box.

4.6 Bevindingen ten aanzien van de SilverFit zelf

De SilverFit is zo ontworpen dat het voor alle leeftijden geschikt is. Het toestel biedt voldoende variatie om de oefeningen leuk en afwisselend te houden. In het handboek behorend bij het toestel, staan alle spellen en oefeningen beschreven. Het toestel biedt voldoende mogelijkheden om een bepaalde groep spieren extra aandacht te geven, indien nodig. Doordat er de nodige techniek bij komt kijken, heb je wel met een aantal factoren te maken namelijk:

- Lichtinval.
- De grootte van de ruimte die je tot je beschikking hebt.
- De afstand tot de SilverFit om bepaalde spellen te doen.
- De bediening van de muis.
- Het doorlopen van het menu en het instellen van de spellen.

Bij een klein aantal organisaties waren er bij de start 'problemen' met de camera/lichtinval, de bediening van de muis en de hoogte van het toestel. Deze zijn door SilverFit snel opgepakt en opgelost. Bij een klein aantal locaties heeft deze opstartproblematiek geleid tot een stukje demotivatie bij begeleiders. 'oh hij werkt toch niet' 'wat moet ik nu?' deelnemers werden onrustig en begeleiders vonden het moeilijk om zelf de motivatie weer op te pakken.

Tijdens 1 van de spellen moest een deelnemer op gaan staan en naar achter lopen om op de goede plek te gaan zitten. Dit werd door de deelnemer niet als vervelend ervaren en zij snapte ook wat ze moest doen. De begeleidster legde dit ook heel rustig uit.

Bij een volgend spel (bloementuin) moesten deelnemers lopen door de ruimte en werden zij moeilijk geregistreerd door de camera. De deelnemer die toen bezig was werd daar een beetje geïrriteerd door. Hier speelde de begeleidster heel goed op in door de SilverFit zelf te verplaatsen waardoor de camera mevrouw weer registreerde.

Dit voorbeeld maakt duidelijk dat het dus van belang is hoe je als begeleider inspeelt op de 'problemen' die ontstaan en hoe je die oplost!

4.6.1 Spellen

De spellen die er op SilverFit staan, zijn bij alle locaties hetzelfde. De volgende spellen staan op de SilverFit:

<p>VANUIT ZIT</p> <p> Balans bovenlichaam</p> <p> Sit-stand-sit transfer</p> <p> Zijwaarts en naar voren buigen, sit-stand</p> <p> Onderste extremiteit</p>	<p>BALANS</p> <p> Dynamische balans in stand uitvalspas</p> <p> Hurken en bukken</p> <p> Buigen vanuit stand</p>	<p>TESTS</p> <p> Functional reach</p> <p> Sit to stand testbatterij</p> <p> Timed get up and go</p>
<p>LOPEND</p> <p> Zijwaarts lopen</p> <p> Voor- en achterwaarts lopen</p> <p> In alle richtingen lopen</p> <p> Op de plaats lopen</p> <p> Op de plaats lopen (3d)</p>	<p>ROLSTOEL VAARDIGHEID</p> <p> Versnellen en remmen in rolstoel</p> <p> Manoeuvreren in de rolstoel</p>	<p>COGNITIE (met variatie aan bewegingen)</p> <p> Korte termijn geheugen</p> <p> Rekenommen</p> <p> Abstracte figuren</p> <p> Object-object associatie</p> <p> Beeld-woord associatie (2014)</p> <p> Beeld-geluid associatie (2014)</p>
	<p>ARMEN</p> <p> Reiken met arm</p> <p> Bewegen en heffen arm</p> <p> Timing armbewegingen</p> <p> Gooien</p>	<p>ADL TRAINING (2014)</p> <p></p>

Leukste spellen

Uit de evaluaties is gebleken dat onderstaande spellen het meest gespeeld worden op de SilverFit

- 1) Vosje
- 2) Bingo
- 3) Kermis
- 4) Bloementuin
- 5) Mollentrappen
- 6) De picknick
- 7) Puzzle spel

De keuze voor de spellen is afhankelijk van:

- de samenstelling van de groep.
- het individu.
- van de ervaring en belangstelling van de begeleider.

Lastige spellen

Als 'lastig' werd aangegeven:

- De spellen waarbij je met je voeten moet bewegen, worden door mensen met dementie als moeilijk ervaren. Men moet elke keer de voeten weer op de juiste plek terugplaatsen anders registreert de camera het niet.
- Het spel met de eieren vangen werd als lastig ervaren omdat mensen langere tijd hun armen hoog moesten houden.
- Daarnaast wordt er ook wel aangegeven dat mensen niet altijd de connectie kunnen leggen tussen wat zij doen en het beeld dat zij zien. De vraag is natuurlijk of dat nodig is als een deelnemer daar geen last van heeft maar wel aan het bewegen is.

4.7 Bevindingen ten aanzien van fysieke of sociale activiteit

De motivatie van het plaatsen van de SilverFit in de huiskamer is om mensen met dementie op een leuke en gezellige manier aan het bewegen te krijgen. Daardoor worden sociale contacten verhoogd en men is actief met elkaar bezig.

Tijdens het project is zeker naar voren gekomen dat de SilverFit daar een belangrijke bijdrage aan levert. Deelnemers die elkaar aanmoedigen, in gesprek gaan met elkaar, op elkaar gericht zijn tijdens het samen gebruiken van de SilverFit en in beweging komen. Er is 1 voorbeeld waarbij twee mensen elkaar elke week actief ontmoeten tijdens het bewegen met de SilverFit en elkaar nu ook opzoeken als ze alleen op hun kamer zitten.

De deelnemers geven aan dat het voor hen vooral gaat om de combinatie van gezelligheid en het oefenen van hun spieren om fysiek sterker te worden. Het samen koffie drinken en de sociale interactie tijdens het uitvoeren van de oefeningen is voor hen onlosmakelijk verbonden met het doen van de fysieke beweegoefeningen.

4.8 Bevindingen ten aanzien van de samenwerking

De SilverFit staat bij een zorglocatie en is dus intern gericht. Samenwerking heeft dan vooral betrekking op de begeleiders, familie en vrijwilligers en dit is in het voorgaande al

beschreven. Waarom dit onderdeel wel benoemd wordt in deze evaluatie is omdat er goede voorbeelden in het land zijn waardoor er nog weer breder nagedacht kan worden over de inzet van de SilverFit, namelijk:

- Bij één van de locaties is er een beweegplein georganiseerd waarbij allerlei beweeg mogelijkheden gepresenteerd werden, waaronder de SilverFit. Hiervoor waren bewoners, familieleden en belangstellenden uitgenodigd om kennis te maken met de beweegmogelijkheden binnen de organisatie. Dit was een groot succes die dag, mensen waren enthousiast.
- Bij het begeleiden van de SilverFit kan ook nagedacht worden over het gezamenlijk inzetten van de SilverFit voor bewoners met dementie en 50+ uit de wijk. Gemeenschappelijke activiteiten organiseren kan helpen om de SilverFit in te zetten bij mensen met dementie.
- Ook kan nagedacht worden over het inzetten van jongeren via scholen, sportverenigingen of kerkelijke gemeenschappen bij het begeleiden van de SilverFit.
- Ook kan er breder ingezet worden op stagiaires in sommige organisaties dus niet alleen gericht op verzorgenden maar ook op SPV'ers, SPH'ers, welzijn, sport en bewegingseducatie. Zoek de samenwerking met verschillende opleidingen.

4.9 Bevindingen ten aanzien van de werkdruk

Diverse betrokken begeleiders/trainers en projectleiders gaven aan dat het project in hun ogen minder succesvol is geweest dan had gekund, vanwege hun eigen werkdruk. Op de meeste locaties hebben zij dit project naast hun reguliere werkzaamheden gedaan, zonder dat zij daar extra uren voor kregen. Dit punt verdient naar de toekomst meer aandacht van het lokale management, waarbij ook rekening wordt gehouden met de opbrengsten van het totale project.

4.10 Bevindingen ten aanzien van de veiligheid

Het gebruik van de SilverFit werd door de meerderheid als veilig beschouwd. Tijdens het project zijn er geen valincidenten geweest. Wel gaf men aan dat er altijd een begeleider bij moet zijn om de mensen aanwijzingen te geven. Door fysiotherapeuten werd nog weleens aangegeven dat zij sommige spellen niet zouden laten doen door de verzorging i.v.m. valgevaar.

Hoe kun je de veiligheid meer waarborgen

- Op een aantal locaties hebben de fysiotherapeuten/beweegagogen de profielen van de deelnemers ingesteld zodat de begeleiders makkelijk konden zien wat een bewoner wel/niet kan. Dit vraagt wel enige tijd en discipline en is bij een afdeling met grote doorloop van cliënten (bijv. revalidatie) niet makkelijk haalbaar.
- Het is gebleken dat het goed is om vaker actief te zijn met de SilverFit zodat je inzichtelijk krijgt wat iemand wel/niet kan. Het is ook durven uitproberen en risico's durven nemen. En dit is natuurlijk lastig in combinatie met management die veel meer zit op het voorkomen van risico's.

Een uitspraak van prof. dr. Scherder "iemand valt niet omdat hij weer gaat lopen, iemand valt omdat hij langere tijd niet heeft gelopen".

4.11 Bevindingen ten aanzien van de financiering

Er zijn een aantal onderdelen in de begroting opgenomen die in dit evaluatierapport naar voren komen:

1) SilverFit toestellen

De financiering van de 16 toestellen is voor alle organisaties gelijk geweest bij de start van het project. De eenmalige kosten per locatie waren in het oorspronkelijke project ongeveer € 7.900,- per toestel, exclusief BTW en inclusief instructie op locatie. Hiervan is € 4.525,- gesubsidieerd door Fonds NutsOhra en het resterende bedrag is door de zorgorganisatie zelf betaald.

2) Lokale (begeleidings)kosten

Het opzetten van een projectgroep, maken van een plan van aanpak en het implementeren van de SilverFit op eigen locatie is voor rekening geweest van de zorgorganisatie. Vaak worden deze kosten door het management niet meegenomen bij de start van het project. Maar het is wel een cruciale factor voor het slagen van het project. Daar waar kartrekkers vrij gemaakt werden om dit project van de grond te trekken, is zeker meer resultaat behaald dan bij de kartrekkers die het naast hun reguliere werkzaamheden moesten doen. Dit is zeker een aandachtspunt bij het implementeren van projecten in de toekomst.

3) De ontwikkelingskosten software

Deze kosten zijn gemaakt door SilverFit. Het gaat om een bedrag van € 200.000,-. De ontwikkelingen die zijn gedaan met betrekking tot de SilverFit en mensen met dementie zijn in bovenstaande stukken al beschreven.

4) De overkoepelende projectkosten

Hierbij ging het om een bedrag van € 27.538,- en zijn geheel gesubsidieerd door Fonds NutsOhra. Hierin zijn de organisatie van de uitwisselingsbijeenkomsten, het opstellen en verspreiden van nieuwsbrieven, groepevaluatiegesprekken, publiciteit genereren en begeleiden, schrijven projectplan en evaluatierapport en de kosten voor de accountant opgenomen.

Hoofdstuk 5: Conclusies, verbeterpunten en kansen

5.1. De doelstellingen

De hoofddoelstellingen van het projectplan 'bewegen voor mensen met dementie', die in hoofdstuk 2 ook naar voren zijn gekomen, zijn:

- 1) Mensen met dementie gaan meer bewegen. Dit heeft een positieve invloed op hun cognitie, waardoor het dementieproces wordt geremd en waardoor 'probleemgedrag' wordt verminderd. Door beweging worden zij ook fysiek sterker, waardoor valgevaar kan worden verminderd.
- 2) Mensen met dementie ervaren het bewegen als een leuke activiteit, het SilverFit toestel is een middel om mensen met dementie op een leuke en gezellige manier in beweging te laten komen.
- 3) Het gebruik van het SilverFit toestel is laagdrempelig waardoor niet alleen de fysiotherapeut maar ook de familie en begeleiders op de woonafdelingen en dagbehandelingen de gebruikers ondersteunen.

5.2. Conclusies

Naar aanleiding van de doelstellingen en de beschreven bevindingen, komen wij tot de volgende conclusies:

Doelstelling 1

Mensen met dementie gaan meer bewegen. Dit heeft een positieve invloed op hun cognitie, waardoor het dementieproces wordt geremd en waardoor 'probleemgedrag' wordt verminderd. Door beweging worden zij ook fysiek sterker, waardoor valgevaar kan worden verminderd.

- 1) Aan de hand van de evaluatiemethodiek en de bevindingen kunnen wij geen conclusies trekken over het feit of er door de inzet van de SilverFit meer mensen met dementie zijn gaan bewegen.
 - Bij een aantal organisaties wordt aangegeven dat door de SilverFit de bewustwording voor bewegen is toegenomen.
 - Bij een aantal organisaties wordt aangegeven dat als de SilverFit niet gebruikt wordt/werd er wel andere beweegactiviteiten worden gedaan.
 - Het feit dat de visie van een organisatie gericht is op bewegen wil nog niet zeggen dat er op de werkvloer ook naar gehandeld worden. Factoren die daarbij meespelen zijn; rol van de leidinggevende, faciliteren in de vorm van tijd, beeldvorming rondom dementie door medewerkers.
- 2) De SilverFit kan zeker ingezet worden om probleemgedrag te verminderen. Gebleken is dat door mensen met probleemgedrag erbij te betrekken probleemgedrag wordt verminderd voor korte termijn. Bij jonge mensen met dementie bleek deze interventie heel goed te werken.

- 3) Aan de hand van evaluatiemethodiek en de bevindingen kunnen wij geen conclusies trekken over het feit of door het gebruik van de SilverFit mensen met dementie fysiek sterker zijn geworden en het valgevaar daardoor is verminderd.

Doelstelling 2

Mensen met dementie ervaren het bewegen als een leuke activiteit, het SilverFit toestel is een middel om mensen met dementie op een leuke en gezellige manier in beweging te laten komen.

- 1) Deelnemers met dementie die gebruik maken van de SilverFit vinden dit leuk en zinvol. Hierbij komt naar voren; gezelligheid, met elkaar bezig zijn, actief bezig zijn.
- 2) Het inzetten van de SilverFit bij mensen met dementie is heel goed mogelijk. Het heeft te maken met de beeldvorming over dementie, ouderen en apparaten. Indien die beeldvorming positief is, wordt de SilverFit ook meer ingezet.

Doelstelling 3

Het gebruik van het SilverFit toestel is laagdrempelig waardoor niet alleen de fysiotherapeut maar ook de familie en begeleiders op de woonafdelingen en dagbehandelingen de gebruikers ondersteunen.

- 1) Het inzetten van familie voor de SilverFit blijkt lastig te zijn.
Succesfactoren zijn: partners/kinderen 1 op 1 benaderen, een aantal keer samen met de familie, de bewoner en de begeleider doen.
- 2) Het inzetten van vrijwilligers voor de SilverFit blijkt heel goed mogelijk, maar het vinden van vrijwilligers blijkt lastig.
Succesfactoren zijn:
 - vrijwilligers die affiniteit hebben,
 - vrijwilligers die zelf de tijd nemen om te oefenen
 - vrijwilligers die op een vast tijdstip in de week komen
 - vrijwilligers die specifiek voor de SilverFit worden ingezet.
- 4) Het inzetten van verzorgenden voor de SilverFit is minimaal gelukt.
Succesfactoren zijn:
 - ondersteuning management door faciliteren van tijd en mogelijkheden om zulke innovatieve projecten te implementeren,
 - beeldvorming van de verzorgenden is gericht op wat mensen met dementie WEL kunnen.
 - Vaardigheden, kennis, affiniteit en enthousiasme van de begeleider.
 - De wijze waarop een verzorgende in haar werk staat ten aanzien van werkdruk.

- 5) Het inzetten van andere professionals zoals beweegagogen, activiteitenbegeleiders en fysiotherapeuten is tijdens dit project goed gegaan.
Succesfactoren zijn:
 - het 'hoort' bij hun taak, dus ze hebben er tijd voor.
 - Vaardigheden, kennis, affiniteit en enthousiasme van de begeleider.
 - Het uitdragen van de visie over bewegen is voor deze begeleiders meer vanzelfsprekend.
- 6) Het regelmatig inzetten van de SilverFit valt of staat met de vaardigheden, kennis, affiniteit en het enthousiasme van de begeleider. De steun die begeleiders krijgen vanuit de organisatie ten aanzien van visie over bewegen en tijd en ruimte om beweegactiviteiten in te zetten, is daarbij van cruciaal belang.
- 3) Een kartrekker van een project die praktisch is en bruggenbouwer is tussen management en begeleiders die daadwerkelijk met de SilverFit werken, is cruciaal.

5.3 Verbeterpunten

De verbeterpunten ten aanzien van het inzetten van de SilverFit zijn:

- 1) De beeldvorming ten aanzien van dementie, apparaten en bewegen veranderen door middel van uitwisselen van good practices, video opnames maken van good practices en die met elkaar uitwisselen.
- 2) Out of the box kunnen denken; moeten spellen gespeeld worden zoals het hoort? Maakt het uit als iemand niet snapt wat hij doet maar wel aan het bewegen is en daar plezier aan ervaart? Meerdere mensen met een spel aan de gang laten gaan ook al registreert de camera maar 1 persoon?
- 3) Competentie begeleiders vergroten door meer uitwisseling binnen de organisaties zelf, tijd en ruimte voor inplannen. De tijd en de inspanning die dat kost, levert in de toekomst tijd op.
- 4) Kijk naar wat het oplevert voor de deelnemers en zijn/haar omgeving. Mensen met dementie die 'probleemgedrag' vertonen kunnen met de inzet van de SilverFit komen tot bewegen en afleiding waardoor het 'probleemgedrag' afneemt.

5.4 Kansen

De kansen die er liggen voor het inzetten van de SilverFit zijn:

- 1) De Aloïs blijkt goed aan te sluiten bij mensen die verder in hun dementeringsproces zijn. Ontwikkel deze door en verlies daarbij het beweegaspect niet uit het oog.
- 2) Vrijwilligers en stagiaires specifiek inzetten voor de SilverFit.
- 3) Treed naar buiten als organisatie in de wijk met het feit dat de SilverFit aanwezig is, ontwikkel gezamenlijke activiteiten met de SilverFit en denk daarbij ook aan schoolkinderen en sportverenigingen.
- 4) Maak gebruik van de Communicatieadviseur in de organisatie t.a.v. persberichten, flyers, naamsbekendheid, marketing.